

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кузик В'ячеслав Васильович

УДК 343.347

**КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпро – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Приватній установі «Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент

Кириченко Олег Вікторович,

Вищий навчальний приватний заклад

«Дніпровський гуманітарний університет»,

ректор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Мозоль Станіслав Анатолійович,

Національна академія внутрішніх справ,

професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права;

кандидат юридичних наук

Міщанинець Олександр Миколайович,

Національне антикорупційне бюро України,

детектив відділу організаційно-методичного забезпечення роботи

Головного підрозділу детективів.

Захист відбудеться 26 листопада 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.04 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

Із дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розіслано 25 жовтня 2021 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. Ф. Примаченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема поширення наркоманії та наркозлочинності є однією з найбільш важливих і складних проблем України. Наркотизація поширилася на всі регіони та верстви населення країни, що заподіює шкоду здоров'ю громадян, ставить під загрозу безпеку нації, а також сприяє вчиненню різних кримінальних правопорушень: вбивств, тілесних ушкоджень, крадіжок, грабежів, розбоїв, згвалтувань тощо.

Аналіз сучасного стану злочинності в Україні й узагальнення статистичних даних свідчить про зростання кількості кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів із урахуванням їх латентності. Тому стратегічним напрямом протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів є запобігання цим кримінально протиправним проявам підрозділами боротьби з наркозлочинністю (до 2020 р. – підрозділи протидії наркозлочинності), а також іншими підрозділами кримінальної поліції (карного розшуку, стратегічних розслідувань).

Разом із тим, на сьогодні існує проблема щодо недосконалості нормативно-правового регулювання запобігання кримінальним правопорушенням підрозділами боротьби з наркозлочинністю, а також відсутність спеціального відомчого нормативного акта, який регулює запобігання кримінальним правопорушенням оперативними підрозділами Національної поліції України (далі – НПУ), що, у свою чергу, створює штучні перешкоди при здійсненні цього виду діяльності. Винятково важливого значення набуває й удосконалення організаційних напрямів запобіжної діяльності підрозділів боротьби з наркозлочинністю, від яких залежить ефективність комплексного застосування можливостей цих підрозділів під час запобігання наркозлочинності.

Проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів досліджували такі вітчизняні науковці, як: М. М. Андрєєв, А. М. Бабенко, І. В. Баклан, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. В. Василевич, М. Г. Вербенський, Є. О. Гладкова, О. П. Горох, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, І. О. Доброрез, Л. В. Дорош, В. П. Ємельянов, А. П. Закалюк, Є. М. Карпенко, О. В. Кириченко, О. М. Литвинов, О. М. Міщанинець, С. А. Мозоль, А. А. Музика, О. В. Наден, Р. М. Павленко, Ю. Г. Пономаренко, М. Л. Прохорова, В. Г. Пшеничний, Е. В. Расюк, Л. В. Раєцька, А. В. Савченко, О. М. Стрільців, В. А. Тимошенко, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, М. С. Хруппа, В. В. Черней, В. В. Шаблистий та ін. Зазначені дослідження проводилися до реформування підрозділів боротьби з наркозлочинністю НПУ. Крім цього, авторами лише фрагментарно розглядалися кримінологічні засади діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

У зв'язку з реформуванням підрозділів протидії наркозлочинності, зміни парадигми протидії злочинності, ускладненням криміногенної обстановки в

частині незаконного розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, удосконалення форм та методів кримінально протиправної діяльності наркозбудників, виникла нагальна потреба у дослідженні кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Недосконалість нормативно-правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів боротьби з наркозлочинністю, відсутність теоретичної розробленості проблеми запобігання кримінальним правопорушенням підрозділами боротьби з наркозлочинністю, а також неефективна організація запобіжної діяльності цих підрозділів зумовили обрання теми дисертаційного дослідження, яка є актуальною та має наукове-практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Тема дисертаційного дослідження узгоджується з положеннями Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 735-р; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14.03.2016 № 92/2016 (розділ 3); Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 року № 501/2015 (розділ 4); Координаційного плану наукових досліджень з проблем кримінології на 2017 р., затвердженого на засіданні Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України у 24.03.2017 р. (розділ 7); Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затверджених наказом МВС України від 16.03.2015 № 275 (пункт 5.15), та Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11.06.2020 № 454.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у комплексній розробці кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, а також у формуванні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів боротьби з наркозлочинністю та організації їх роботи.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких дослідницьких завдань:

- з'ясувати стан наукової розробленості питань запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;
- проаналізувати понятійно-категоріальний апарат у сфері діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ щодо запобігання кримінальним правопорушенням;
- надати характеристику підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України як суб'єктів запобігання злочинності та визначити критерії ефективності їх запобіжної діяльності;

– з'ясувати тенденції розповсюдження кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, в країні та визначити стан протидії наркозлочинності підрозділами протидії наркозлочинності НПУ;

– запропонувати напрями удосконалення механізму правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– визначити шляхи підвищення ефективності організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– окреслити систему заходів профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності НПУ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Предметом дослідження є кримінологічні засади діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Методи дослідження були обрані з урахуванням поставленої мети, завдань, змісту його об'єкта та предмета. Методологічну основу дослідження склала сукупність загальнонаукових, спеціально-наукових і власне юридичних методів, застосування яких дозволило забезпечити об'єктивний аналіз предмета дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання поставлених завдань були використані такі методи: *діалектичний* – для розкриття сутності запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, а також для встановлення ролі цих підрозділів при реалізації завдань запобігання злочинності (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, 3.1, 3.2); *формально-логічний* – для систематизації наукових поглядів на досліджувану проблематику, розкриття змісту понять та категорій, обґрунтування запропонованих дефініцій (підрозділи 1.1-1.3, 3.1-3.2); *системно-структурний* – для визначення місця запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ в системі протидії наркозлочинності, а також для аналізу системи заходів профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності НПУ (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2); *логіко-семантичний* – для розроблення понятійного апарату діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ щодо запобігання кримінальним правопорушенням (підрозділ 1.2); *історичний* – для дослідження історичних передумов створення та діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (підрозділ 1.3); *порівняльно-правовий (компаративістський)* – для аналізу нормативно-правових актів України, які є правовою основою діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (підрозділ 2.1); *соціологічний* – при анкетуванні працівників підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (розділи 1–3); *статистичний* – при узагальненні показників діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2); *моделювання* – для визначення перспективних напрямів удосконалення й оптимізації організації

діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (підрозділ 2.2); *метод контент-аналізу* – для вивчення та аналізу аналітичних матеріалів оперативно-службової діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ (підрозділи 1.3, 2.2., 3.1, 3.2).

Основні теоретичні висновки і положення дисертаційного дослідження ґрунтуються на результатах аналізу кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного, оперативно-розшукового законодавства та інших нормативно-правових актів України, а також наукових робіт вітчизняних та зарубіжних авторів.

Емпіричну основу дослідження становлять: статистичні дані Офісу Генерального прокурора за період з 2013 по 2020 рр.; аналітичні матеріали Департаменту боротьби з наркозлочинністю НПУ; результати вивчення 138 матеріалів кримінальних проваджень; результати опитування 279 працівників Департаменту боротьби з наркозлочинністю, підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю та інших підрозділів кримінальної поліції ГУНП в Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Рівненській, Харківській, Херсонській області та м. Київ, а також 15-річний особистий практичний досвід роботи автора в підрозділах протидії наркозлочинності органів внутрішніх справ і НПУ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, у якій сформульовано низку нових теоретико-прикладних положень і висновків, які відповідають змістовним ознакам наукової новизни роботи, а саме:

уперше:

– запропоновано визначення поняття «антинаркотична безпека», під якою слід розуміти стан захищеності особи, суспільства та держави від кримінально протиправних посягань та інших кримінологічних загроз, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також наслідків, пов'язаних із цими загрозами;

– визначено запобіжна діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ як діяльність підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю НПУ та інших підрозділів кримінальної поліції (карного розшуку, стратегічних розслідувань), які систематично, комплексно проводять пошукові, оперативно-розшукові, адміністративні, кримінально-процесуальні та інші заходи (дії) превентивного призначення, спрямовані на окремі групи та конкретних осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, та/або мають кримінально протиправні наміри щодо їх вчинення, або розпочали кримінально протиправну діяльність із метою мінімізації криміногенних чинників та корекції поведінки осіб, схильних до вчинення цих правопорушень, недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально протиправної діяльності, а також мінімізації

наркоманії в країні;

– визначено умови ефективності запобігання наркозлочинності: об'єктивні та суб'єктивні, загальні та приватні;

удосконалено:

– напрями оптимізації правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– організацію запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– доктринальний підхід до розуміння критеріїв оцінки ефективності запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– характеристику заходів запобігання підрозділами протидії наркозлочинності НПУ кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;

дістали подальший розвиток:

– з'ясування стану наукової розробленості та методологія наукового дослідження кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– характеристика підрозділів протидії наркозлочинності НПУ як суб'єктів запобігання злочинності;

– аналіз окремих структурних елементів кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, та причинно-умовного комплексу їх детермінації;

– наукові погляди на форми запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у роботі теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– науковій діяльності – як методологічне та теоретичне підґрунтя для подальшого поглиблення кримінологічних знань щодо запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ;

– правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства та підзаконних актів України, які регламентують діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ в частині запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;

– освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінологія», «Міжнародні стандарти в галузі кримінального судочинства та запобігання злочинності», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, курсів лекцій та інших навчально-методичних матеріалів (акт впровадження ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет» від 28.01.2021 б/н);

– практичній діяльності – для покращання діяльності підрозділів боротьби

з наркозлочинністю НПУ та інших підрозділів кримінальної поліції (акт впровадження Управління боротьби з наркозлочинністю Головного управління Національної поліції в Рівненській області від 20.01.2021 б/н).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й висновки дисертації були оприлюднені дисертантом на всеукраїнських науково-практичних семінарах, зокрема: «Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам» (м. Дніпро, 25 травня 2016 р.); «Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам» (м. Дніпро, 19 травня 2018 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в семи наукових публікаціях за темою дисертації, з яких чотири статті – у наукових журналах і збірниках наукових праць, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, одна стаття – у періодичному виданні іншої держави, двох тезах доповідей на науково-практичних семінарах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з яких: основний текст – 163 сторінки, список використаних джерел (190 найменувань) – 22 сторінки, додатки – 11 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, зазначено її зв'язок із науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну одержаних результатів, її практичну значущість, наведено відомості про апробацію та публікацію основних положень дисертації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні засади запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено сучасний стан розробленості зазначеної проблеми, виокремлено теоретичні засади визначення запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ та надана їх характеристика як суб'єктів запобігання злочинності.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукової розробленості та методологія наукового дослідження кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України»* з'ясовано стан наукових досліджень питань запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ. За результатами аналізу кримінологічних досліджень щодо протидії наркозлочинності стверджується, що на сьогодні в Україні відсутні комплексні монографічні дослідження кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, але разом із тим існують наукові та інші праці, в яких освітлювалися окремі аспекти діяльності цих підрозділів у комплексі проблем протидії кримінологічними засобами незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

На підставі аналізу наукових поглядів із зазначеної проблематики з'ясовано основні сучасні проблеми кримінологічної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ та запропоновано методологічні підходи наукового дослідження зазначених питань.

У підрозділі 1.2 «Понятійно-категоріальний апарат у сфері кримінологічної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України» міститься характеристика понятійно-категоріального апарату дослідження. Зазначено, що визначальним під час дослідження кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції є з'ясування суті таких категорій, як «наркозлочинність», «наркобізнес», «наркоманія», «антинаркотична безпека».

На підставі аналізу цих категорій доведено, що наркозлочинність охоплює сукупність кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Організована злочинна діяльність, яка здійснюється постійно або систематично та пов'язана з поширенням цих заборонених предметів із здобуттям матеріальної вигоди, визначається як наркобізнес.

Констатовано, що наркозлочинність є підґрунтям для існування наркоманії, суспільна небезпечність якої полягає з одного боку у заподіянні шкоди здоров'ю особи, яка вживає ці заборонені предмети, з іншого – призводить до погіршення здоров'я нації та підвищення рівня захворюваності населення на особливо небезпечні хвороби, а також сприяє вчиненню кримінально протиправних діянь, що посягають на життя та здоров'я особи, статеву недоторканість, власність тощо.

Обґрунтовано, що антинаркотичну безпеку слід розглядати як окрему кримінологічну категорію. З'ясовано, що одним із напрямів забезпечення антинаркотичної безпеки є протидія наркозлочинності, і, в першу чергу, шляхом запобігання цьому суспільно небезпечному явищу.

У підрозділі 1.3 «Підрозділи протидії наркозлочинності Національної поліції України як суб'єкти запобігання злочинності» надано характеристику підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю та інших підрозділів кримінальної поліції (карного розшуку, стратегічних розслідувань), які сприяють викриттю кримінально протиправної діяльності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. За результатами аналізу їх структурно-функціональної побудови з'ясовано сутність запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Стверджується, що ефективність запобігання наркозлочинності залежить від дії умов такої ефективності, яка виявляється в тому, що вони використовуються під час запобіжної діяльності правоохоронних органів та впливають на її результати.

Запропоновано класифікувати умови ефективності запобігання наркозлочинності на: об'єктивні та суб'єктивні, загальні та приватні. Визначено, що об'єктивні умови ефективності запобігання наркозлочинності утворюють соціально-економічні, політичні, морально-виховні чинники, що

характеризують ставлення держави та суспільства, з одного боку, до проблем наркозлочинності, а з іншого – до проблем наркоманії. Суб'єктивні умови створюються у зв'язку із розвитком та вдосконаленням запобіжної діяльності з протидії наркозлочинності, у тому числі й з урахуванням позитивного досвіду діяльності правоохоронних органів за цим напрямом.

Доведено, що до загальних умов ефективності запобігання наркозлочинності відносяться: забезпечення протидії злочинності в державі взагалі та запобігання злочинності зокрема (правові); постановка завдань та визначення пріоритетних напрямів запобігання злочинності, прогнозування та планування заходів запобігання злочинності, контроль за здійсненням запобіжної діяльності (організаційно-управлінські); фінансування програм щодо запобігання злочинності в країні та в окремих регіонах, матеріально-технічне забезпечення суб'єктів запобігання злочинності (матеріальне забезпечення). А приватними умовами визначено: протидію наркозлочинності та наркоманії в країні, а також діяльність суб'єктів запобігання наркозлочинності (правові); наявність підготовлених кадрів, що можуть вирішувати завдання щодо запобігання наркозлочинності (кадрові); наявність інформації про криміногенні фактори та осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (інформаційні); наявність фінансових, технічних, транспортних та інших засобів (ресурсні).

Наголошено, що приватні умови призначені як для забезпечення ефективності запобігання наркозлочинності в цілому, так і для одного або декількох елементів системи запобігання наркозлочинності (профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних дій). Якщо розглядати умови забезпечення ефективності декількох елементів системи запобігання наркозлочинності, то, як правило, це характерно на стадіях попередження та припинення кримінальних протиправних дій.

За результатами аналізу тенденцій розповсюдження кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, з'ясовано сучасний стан існування наркозлочинності в країні та стан протидії їй підрозділами протидії наркозлочинності НПУ.

Доведено, що причини та умови кримінально протиправної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, слід розглядати у двох аспектах: причини та умови наркозлочинності та конкретного кримінального правопорушення.

Розділ 2 «Правове регулювання та організація запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України» складається з двох підрозділів, в яких розглянуто правову регламентацію та організацію запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

У підрозділі 2.1 «Правове регулювання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України» зазначено, що одним із чинників незадовільного стану ефективності запобіжної діяльності

підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, є недосконалість правового регулювання цієї сфери, на що вказують результати опитування працівників підрозділів протидії наркозлочинності (45 % опитаних респондентів вважають такий стан задовільним, а 55 % – незадовільним (із них 38 % – законодавче регулювання та відповідно 62 % – правове регулювання в підзаконних актах)).

Охарактеризовано нормативно-правові акти, які регулюють запобіжну діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, за групами: 1) нормативно-правові акти, що спрямовані на протидію наркозлочинності; 2) нормативно-правові акти, які регламентують оперативно-розшукову протидію кримінальним правопорушенням підрозділами кримінальної поліції.

На підставі аналізу законодавчих та інших нормативно-правових актів України, що регулюють запобіжну діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, аргументовано потребу та визначені основні напрями вдосконалення правового регулювання в цій сфері.

У підрозділі 2.2 «*Організація запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України*» визначено поняття та етапи організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Обґрунтовано, що організацію запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ слід розглядати як сукупність організаційних дій керівників цих підрозділів або окремих її працівників, які спрямовані на створення оптимальних умов, необхідних для здійснення комплексу пошукових, оперативно-розшукових, адміністративних, кримінально-процесуальних та інших заходів (дій) превентивного призначення, спрямовані на окремі групи та конкретних осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, та/або мають кримінально протиправні наміри щодо їх вчинення, або розпочали кримінально протиправну діяльність із метою мінімізації криміногенних чинників та корекції поведінки осіб, схильних до вчинення цих правопорушень, недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально протиправної діяльності, а також мінімізації наркоманії в країні.

Етапами організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ визначено: 1) вивчення, аналіз та оцінка криміногенної обстановки на території обслуговування, яка включає до себе сукупність різноманітних процесів, що органічно пов'язані, постійно змінюються і визначають характер та інтенсивність запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності; 2) планування підрозділами протидії наркозлочинності заходів щодо запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, яке становить собою цілеспрямований процес розробки плану на визначений термін, в якому на основі мети і завдань протидії наркозлочинності на території країни або певній адміністративно-територіальній одиниці окреслюються шляхи й засоби їх досягнення, нормативне, інформаційне, організаційне, методичне та ресурсне забезпечення; 3) розстановка сил та засобів підрозділами протидії

наркозлочинності під час запобіжної діяльності; 4) організація взаємодії підрозділи протидії наркозлочинності з іншими підрозділами НПУ, а також взаємодії з правоохоронними та державними органами, засобами масової інформації, громадськістю під час запобіжної діяльності; 5) контроль за діяльністю підрозділів протидії наркозлочинності, що забезпечує своєчасну поінформованість про стан організації цієї роботи, дозволяє забезпечити об'єктивний аналіз запобіжної діяльності і визначити завдання й способи їх вирішення, дає можливість вчасно вносити корективи щодо дотримання цими підрозділами чинного законодавства, засвоювати і використовувати передовий досвід й оперативно-значущу інформацію.

Зазначено, що на сьогодні недостатнім є рівень організації інформаційного та аналітичного забезпечення запобіжної діяльності суб'єктів протидії злочинності, у тому числі й підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, відсутня єдина система обміну інформацією між правоохоронними органами, недосконалість нормативної бази в частині використання сучасних інформаційних технологій у цій сфері та ін.

З метою удосконалення аналітичної діяльності щодо протидії наркозлочинності запропоновано залучати до аналітичної роботи колишніх працівників підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю МВС України з числа пенсіонерів, які за своїми професійними, аналітичними та іншими якостями могли б здійснити аналіз стану наркозлочинності на території оперативного обслуговування, визначити тенденції поширення окремих видів наркозлочинів та чинники, що впливають на існування наркозлочинності, на певній адміністративно-територіальній одиниці та запропонувати можливі шляхи протидії їй.

За результатами вивчення проблемних питань щодо організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ визначено шляхи підвищення ефективності такої організації.

Розділ 3 «Форми запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України» складається з двох підрозділів, у яких визначаються основні напрями й особливості профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності НПУ.

У підрозділі 3.1 *«Профілактика кримінальних правопорушень підрозділами протидії наркозлочинності Національної поліції України»* зазначено, що ефективність протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів залежить від превентивної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

Доведено, що найбільш ефективною формою здійснення запобігання наркозлочинності підрозділами протидії наркозлочинності НПУ є її профілактика, яка насамперед повинна бути спрямована на нейтралізацію криміногенних чинників, які з одного боку, сприяють існуванню незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів в країні, а з іншого – поширенню наркоманії у суспільстві.

У зв'язку з цим запропоновано заходи профілактики наркоманії та незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, які здійснюють підрозділи протидії наркозлочинності НПУ як на загальному, так й на індивідуальному рівнях.

Визначено, що під час індивідуальної профілактики підрозділи протидії наркозлочинності НПУ можуть здійснювати такі заходи: переконання, обмеження, примус.

У підрозділі 3.2 *«Попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності Національної поліції України»* на підставі аналізу наукових публікацій, практики діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ та результатів опитування працівників цих підрозділів зроблено висновок про те, що більшість кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, виявляються через значний термін.

З'ясовано, що одним із основних умов результативності здійснення запобігання є отримання упереджувальної інформації про наміри вчинення цих кримінальних правопорушень на території обслуговування; визначення найбільш імовірних територій, місць, де можуть бути вчиненні ці кримінальні правопорушення; вивчення негативних процесів із метою виявлення причин та умов, що сприяють зазначеній кримінально протиправній діяльності; вивчення осіб, від яких можна очікувати вчинення наркозлочинів. Крім цього, з метою запобігання наркобізнесу діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ повинна бути спрямована й на виявлення організованих злочинних об'єднань, отримання упереджувальної інформації про їх плани, осіб, які виношують наміри збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, джерела і канали фінансування, забезпечення засобами для здійснення вказаної кримінально протиправної діяльності.

При цьому слід враховувати, що в системі запобіжних заходів щодо нейтралізації діяльності членів організованих злочинних об'єднань однією з найбільш дієвих форм є тактика примушення, що містить чинник на випередження, оскільки заснована на процесі психічного або фізичного (превентивного) впливу на свідомість і волю, вчинки й поведінку конкретної особи, яка перебуває на оперативному обліку.

Наголошується, що одним із чинників результативності протидії наркозлочинності є створення дієвої системи такої протидії шляхом використання форм і методів оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи під час кримінального провадження з метою отримання своєчасної інформації щодо формування організованих злочинних об'єднань на ранніх стадіях, її використання для їх роз'єднання.

Визначено й охарактеризовано найбільш дієві заходи щодо попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності НПУ.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й нове виконання наукового завдання, що полягає в комплексному розробленні кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, і в науковому обґрунтуванні пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів боротьби з наркозлочинністю та організації їх роботи. Найбільш важливими результатами є такі:

1. Визначено, що на сьогодні відсутні комплексні монографічні дослідження з питань кримінологічної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, які відповідали б вимогам сучасності. Незважаючи на вагомий внесок кримінологів у розроблення зазначеної проблематики, питання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ є недостатньо розробленими.

Обґрунтовано, що сучасними проблемами кримінологічної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ є: відсутність сучасних комплексних досліджень із вивчення кримінологічних засад діяльності зазначених підрозділів; недосконалість правового регулювання діяльності підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю в частині запобігання наркозлочинності; неефективна організація діяльності підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів; недостатній рівень протидії підрозділами по боротьбі з наркозлочинністю кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, низький рівень їх виявлення, що, у свою чергу, сприяє повторенню вчинення з боку наркоділків нових кримінально протиправних діянь.

2. Понятійно-категоріальний апарат у сфері діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ щодо запобігання кримінальним правопорушенням складають такі категорії, як: «наркозлочинність», «наркобізнес», «наркоманія», «антинаркотична безпека». Визначено, що антинаркотична безпека – це стан захищеності особи, суспільства та держави від кримінально протиправних посягань та інших кримінологічних загроз, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також наслідків, пов'язаних із цими загрозами.

3. Визначено, що запобіжна діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ – це діяльність підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю та інших підрозділів кримінальної поліції (карного розшуку, стратегічних розслідувань), які систематично, комплексно проводять пошукові, оперативно-розшукові, адміністративні, кримінально-процесуальні та інші заходи (дії) превентивного призначення, спрямовані на окремі групи та конкретних осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, та/або мають кримінально протиправні наміри

щодо їх вчинення, або розпочали кримінально протиправну діяльність із метою мінімізації криміногенних чинників та корекції поведінки осіб, схильних до вчинення цих правопорушень, недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально протиправної діяльності, а також мінімізації наркоманії в країні.

4. За результатами аналізу тенденцій розповсюдження кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, з'ясовано, що сучасний стан існування наркозлочинності в країні характеризується негативними тенденціями щодо поширення цього суспільно небезпечного явища. Кількісні показники не відображають реального стану розповсюдження зазначеного явища, оскільки кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, характеризуються високою латентністю, якій притаманно природна латентність.

Констатовано, що однією із умов покращання наркоситуації в країні є запобіжний вплив на причини й умови, що сприяють незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, у тому числі з урахуванням регіональних особливостей наркозлочинності.

5. Обґрунтовано, що для вдосконалення механізму правового регулювання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ необхідно: 1) розроблення та прийняття нормативно-правового акту, який би регламентував загальні засади протидії злочинності, який безпосередньо повинен мати превентивне значення, а також Закону України «Про профілактику алкоголізму, наркоманії та токсикоманії»; 2) на регіональному рівні прийняття комплексних програм профілактики незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Програми повинні бути спрямовані, у першу чергу, на профілактику незаконного збуту цих засобів та речовин з урахуванням соціально-демографічного та економічного розвитку регіону; 3) розроблення та прийняття нормативно-правового акту МВС України, який би регламентував діяльність кримінальної поліції в цілому та окремих його оперативних підрозділів щодо запобігання кримінальним правопорушенням; 4) розроблення та прийняття нормативно-правового акту НПУ, який би регламентував структурно-функціональну побудову підрозділу боротьби з наркозлочинністю, його основні завдання та функції, загальні засади діяльності цього підрозділу щодо протидії наркозлочинності, у тому числі й щодо запобігання їй; 5) передбачення в Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні питання щодо взаємодії органів досудового слідства та оперативних підрозділів під час запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

6. До основних напрямів підвищення ефективності організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ віднесено: систематичне здійснення аналізу результатів роботи підрозділів протидії наркозлочинності НПУ щодо виявлення й запобігання кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; посилення управлінського впливу на планування заходів щодо запобігання цим кримінальним правопорушенням; створення системи критеріїв оцінки запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ; створення Єдиної інформаційної системи правоохоронних органів, яка б включала в себе не лише статистичні дані щодо злочинності або окремих її видів, а й дані щодо кримінологічних чинників злочинності та її окремих видів.

Окреслено критерії оцінки запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності: 1) думка громадськості щодо роботи зазначених підрозділів і стан наркозлочинності та наркоманії на території оперативного обслуговування (на підставі аналізу матеріалів соціологічного опитування, засобів масової інформації, правозахисних організацій та інших недержавних установ тощо); 2) кількість виявлених підрозділами протидії наркозлочинності осіб, від яких у зв'язку з їх кримінально протиправною діяльністю в минулому, антигромадським способом життя або поведінкою можна очікувати вчинення наркозлочинів та стан профілактичної роботи з ними; 3) кількість фактів попередження підрозділами протидії наркозлочинності кримінальних правопорушень щодо осіб, які мали намір вчинити збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; 4) кількість виявлених зазначених кримінальних правопорушень, які були припинені працівниками оперативних підрозділів на стадії готування чи замаху; 5) кількість виявлених та притягнутих до кримінальної відповідальності осіб, які входили до складу організованих груп і злочинних організацій, та займалися наркобізнесом; 6) кількість виявлених нарколабораторій на території оперативного обслуговування; 7) кількість виявлених каналів розповсюдження наркотиків, у тому числі з використанням мережі Інтернет, зі встановленням легалізації (відмивання) коштів, здобутих від незаконного обігу наркотиків.

7. Доведено, що найбільш дієвими заходами профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних посягань підрозділами протидії наркозлочинності НПУ є:

– заходи профілактики (на загальному рівні): систематичний контроль за поведінкою громадян, схильних до вчинення зазначеної кримінально протиправної діяльності, та осіб, які раніше були засуджені за вчинення наркозлочинів; здійснення дієвого контролю за поведінкою громадян, які так або інакше опинилися в групі підвищеного кримінального ризику, зокрема особи, які тривалий час не мають постійного джерела прибутків, безробітні, ті, хто веде аморальний протиправний спосіб життя, наркомани тощо; скорочення незаконного попиту на наркотики шляхом проведення заходів профілактики наркоманії;

– заходи профілактики (на індивідуальному рівні): переконання (процес логічного обґрунтування особі думки про відмову від участі одноосібно або у складі групи займатися зазначеною кримінально протиправною діяльністю); заходи обмеження (профілактичний контроль з боку працівників підрозділів протидії наркозлочинності НПУ із залученням громадськості за особами, які в силу своїх антигромадських поглядів можуть брати участь у наркобізнесі); примусу (притягнення особи, щодо якої здійснюється система заходів профілактики, до адміністративної відповідальності або до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, не пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів);

– заходи попередження: заходи переконання, що засновані на інформації щодо осіб, у яких виникли кримінально протиправні наміри щодо здійснення незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; заходи обмеження дій цих осіб з метою недопущення початку їх кримінально протиправної діяльності;

– заходи припинення кримінально протиправних дій, які спрямовані на недопущення завершення розпочатого кримінального правопорушення: заходи, що створюють умови для добровільної відмови особи від продовження кримінально протиправної діяльності; заходи, що створюють умови, які виключають можливість чи перешкоджають продовженню розпочатої кримінально протиправної діяльності; негайна реакція підрозділів протидії наркозлочинності НПУ у випадках, коли зволікання потягне за собою безпосереднє посягання.

8. Аргументовано, що запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів на спеціально-кримінологічному рівні здійснюється шляхом проведення таких основних заходів: 1) оздоровлення криміногенної обстановки на об'єктах, де існує збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; 2) залучення громадськості до протидії поширенню наркоманії та розповсюдженню цих засобів і речовин; 3) підвищення рівня нетерпимості громадян до фактів збуту; 4) підвищення рівня індивідуальної профілактики з наркоманами та з особами, які схильні до вчинення цих видів кримінальних правопорушень; 5) перешкоджання потраплянню наркотиків на споживчий ринок (покращання ефективності діяльності правоохоронних органів щодо виявлення та запобігання цим фактам, активізації участі населення у профілактиці наркоманії, систематичного проведення працівниками поліції спільно з громадськістю рейдів із виявлення та запобігання фактам незаконного збуту наркотиків, підвищення ролі закладів освіти, сім'ї у проведенні антинаркотичної роботи серед молоді); 6) проведення регулярних планових оперативних перевірок установ, підприємств, організацій, діяльність яких пов'язана з виробництвом або використанням наркотичних засобів, хімічних реагентів, а також житлового сектора, гуртожитків, місць проведення дозвілля, де можливе немедичне вживання наркотиків тощо; 7) своєчасне

виявлення контрабанди наркотиків, викриття системних зв'язків наркобізнесу, припинення корупційних схем, пов'язаних з наркозлочинністю; 8) розроблення заходів, що перешкоджають кримінальній діяльності організованих злочинних об'єднань та корумпованих посадових осіб на підприємствах із виробництва наркотичних засобів; 9) удосконалення правової бази протидії наркозлочинності; 10) організація та здійснення комплексу пошукових, оперативно-розшукових та інших заходів із метою недопущення вчинення цими особами зазначених кримінальних правопорушень; 11) організація належного аналізу ефективності профілактичних заходів, своєчасне внесення змін у розміщення сил, в організацію та тактику застосування профілактичних засобів і методів щодо осіб, які підлягають профілактичному впливу.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кузик В. В. Організація запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 1. Том 2. С. 133–137.
2. Кузик В. В. Стан наукової розробленості кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 12. Том 2. С. 145–149.
3. Кузик В. В. Підрозділи протидії наркозлочинності Національної поліції України як суб'єкти запобігання злочинності. *Юридична наука*. 2020. № 5. С. 202–206.
4. Кузик В. В. Стан протидії наркозлочинності підрозділами протидії наркозлочинності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2020. № 6. С. 188–191.
5. Кузик В. В. Правове регулювання запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України. *KELM*. 2020. № 3-3. С. 172–176 (Республіка Польща).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати:

6. Кузик В. В. Класифікація наркозлочинів. *Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам* : матер. наук.-практ. семінару (Дніпро, 25 трав. 2016 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 22–26.
7. Кузик В. В. Антинаркотична безпека як кримінологічна категорія. *Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам* : матер. наук.-практ. семінару (Дніпро, 19 трав. 2018 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 165–168.

АНОТАЦІЯ

Кузик В. В. Кримінологічні засади діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, Україна, 2021.

Дисертацію присвячено аналізу кримінологічних засад діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, у ній сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання та організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ.

У результаті здійсненого дослідження вперше запропоновано визначення понять антинаркотична безпека та запобіжна діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, а також визначено умови ефективності запобігання наркозлочинності.

Визначено, що запобіжна діяльність підрозділів протидії наркозлочинності НПУ – це діяльність підрозділів по боротьбі з наркозлочинністю та інших підрозділів кримінальної поліції (карного розшуку, стратегічних розслідувань), які систематично, комплексно проводять пошукові, оперативно-розшукові, адміністративні, кримінально-процесуальні та інші заходи (дії) превентивного призначення, спрямовані на окремі групи та конкретних осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, та/або мають кримінально протиправні наміри щодо їх вчинення, або розпочали кримінально протиправну діяльність із метою мінімізації криміногенних чинників та корекції поведінки осіб, схильних до вчинення цих правопорушень, недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально протиправної діяльності, а також мінімізації наркоманії в країні.

Викладено напрями оптимізації правового регулювання та організації запобіжної діяльності підрозділів протидії наркозлочинності НПУ, з'ясовані критерії оцінки ефективності такої діяльності, окреслено заходи запобігання підрозділами протидії наркозлочинності НПУ кримінальним правопорушенням, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також проявам наркоманії.

Ключові слова: наркозлочинність, протидія, запобігання, кримінологічні засади, Національна поліція, підрозділи протидії наркозлочинності, незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини, аналоги, прекурсори.

SUMMARY

Kuzyk V. V. Criminological foundations of the activities of the units for combating drug crime of the National Police of Ukraine. – *Qualified scientific work on the rights of the manuscript.*

A dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.08 - criminal law and criminology; penal law. - Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine, 2021.

The dissertation is devoted to the analysis of the criminological principles of the activities of the units of counteracting drug-related crime of the National police of Ukraine, it formulates scientifically substantiated proposals for improving the legal regulation and organization of measures to suppress drug-related crime in the National police of Ukraine.

As a result of the study, for the first time, the definition of the concepts of anti-drug safety and the preventive activity of the units for combating drug-related crime of the National police of Ukraine was proposed, and the conditions for the effectiveness of preventing drug-related crime were determined.

Anti-drug security is defined as the state of protection of the individual, society and the state from criminally unlawful encroachments and other criminological threats associated with the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors, as well as the consequences associated with these threats.

The preventive activities of the drug-related crime units of the National police of Ukraine are the activities of the units for combating drug-related crimes and other units of the criminal police (criminal investigation department, strategic investigations), which systematically, comprehensively carry out search, operational-search, administrative, criminal procedural and other preventive measures (actions) appointments aimed at individual groups and specific individuals who are prone to committing criminal offenses related to the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors, and / or have criminally unlawful intentions to commit them or have started criminally illegal activities in order to minimize criminogenic factors and behavior correction of persons prone to committing these offenses, preventing the commission of criminal offenses at different stages of criminal activity, as well as minimizing drug addiction in the country.

The directions of optimization of legal regulation and organization of preventive activities of the units for combating drug crime of the National police of Ukraine are stated, the criteria for assessing the effectiveness of such activities are clarified, measures are outlined for the prevention of the units for counteracting drug crime of the National police of Ukraine to criminal offenses related to the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and as well as manifestations of drug addiction.

To improve the mechanism of legal regulation, precautionary measures of the units for combating drug-related crime have been proposed by the National police of

Ukraine: 1) development and adoption of a normative legal act regulating the general principles of combating crime, should directly have a preventive value, as well as the Law of Ukraine «On the prevention of alcoholism, drug addiction and substance abuse»; 2) at the regional level, the adoption of comprehensive programs for the prevention of illicit circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors. Programs should be aimed primarily at preventing the illegal sale of these funds and substances, taking into account the socio-demographic and economic development of the region; 3) development and adoption of a normative legal act of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, regulating the activities of the criminal police in general and its individual operational units for the prevention of criminal offenses; 4) development and adoption of a normative legal act of the National police of Ukraine regulating the structural and functional structure of the unit for combating drug crime, its main tasks and functions, the general foundations of the activities of this unit to counter drug crime, including preventing it; 5) provisions in the Instruction on the organization of interaction of pre-trial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their identification and investigation of the issue of interaction of pre-trial investigation bodies and operational units in the prevention of criminal offenses related to the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors.

Key words: *drug crime, counteraction, prevention, criminological foundations, National police, units of countering drug crime, illegal handling, narcotic drugs, psychotropic substances, analogs, precursors.*